

3. Сергєєва Д.Б. Удосконалення процесуальної форми отримання доказів як один із чинників боротьби зі злочинністю / Д.Б. Сергєєва // *Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України», Харків, 20-21 листоп. 2013 р. – X. : Право, 2013. – С. 702-705.*

4. Старенький О.С. Проблемні аспекти здійснення стороною захисту доказування у кримінальному провадженні / О.С. Старенький // *Боротьба зі злочинністю: проблеми теорії та практики: Збірник наукових матеріалів круглого столу (19 лютого 2015 року) / За заг. ред. к.ю.н., доцента В.О. Іващенко, д.ю.н., с.н.д. М.Л. Грїбова, к.ю.н., доцента М.М. Пендюри. – К., ФПФСП НАВС, 2015. – С. 63-65.*

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // *Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 27. – Ст. 282.*

6. Погорецький М.А. Захисник – суб'єкт доказування на досудовому провадженні за чинним КПК України: проблемні питання / М.А. Погорецький // *Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2014 року) / Редкол.: д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), проф. П.С. Берзін (заст. голови), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) – К.: Принт-Сервіс, 2014. – С. 480-482.*

7. Старенький О.С. Участь сторін кримінального провадження у процесі доказування: проблемні питання нормативної регламентації / О.С. Старенький // *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». – 2014. – № 3. – С. 305-316.*

УДК 351.74

Нестеров Денис Ігорович,

здобувач Донецького юридичного інституту МВС України

ПОНЯТТЯ РОЗШУКОВОЇ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Стаття присвячена визначенню поняття розшукової роботи підрозділів кримінальної міліції Міністерства внутрішніх справ України. Проведено аналіз наукових праць вчених, які досліджували питання розшуку, пошуку, оперативно-розшукової діяльності та розшукової роботи органів внутрішніх справ.

Ключові слова: розшук, оперативно-розшукова діяльність, розшукова робота, пошук, підрозділи кримінальної міліції.

Статья посвящена определению понятия розыскной работы подразделений криминальной милиции Министерства внутренних дел Украины. Проведен анализ научных трудов ученых, исследовавших вопросы розыска, поиска, оперативно-розыскной деятельности и розыскной работы органов внутренних дел.

Ключевые слова: розыск, оперативно-розыскная деятельность, розыскная работа, поиск, подразделения криминальной милиции.

The article is sanctified to determination of concept of search work of subdivisions of criminal militia of Ministry of internal affairs of Ukraine. An analysis is conducted of scientific works of scientists, investigating the questions of search, search, operatively-search activity and search work of organs of internal affairs.

Keywords: search, operatively-search activity, search work, search, subdivisions of criminal militia.

Сьогодення України, її чітко визначений шлях до євроінтеграції повинен характеризуватися оптимізацією діяльності всіх гілок влади, політичних та громадських підприємств,

установ та організацій. В ситуації, що склалася, українська міліція як орган виконавчої влади, має забезпечувати особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів.

На конституційному рівні обов'язок боротьби зі злочинністю покладено на Кабінет Міністрів України, як вищий орган в системі виконавчої влади. Це означає, що всім підрозділам силового відомства необхідно активізувати діяльність, спрямовану на попередження та розкриття злочинів, що вчинені і готуються [1, с. 89]. Не є винятком в проведенні такої діяльності підрозділи кримінальної міліції Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) України.

З метою реалізації положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ», наказом МВС України від 14.04.2015 року №431 «Про заходи щодо реформування органів внутрішніх справ», затверджено новий суб'єктний склад підрозділів кримінальної міліції. Наразі він визначений таким чином:

- Департамент карного розшуку;
- Департамент протидії злочинності у сфері економіки;
- Департамент Кримінальної розвідки;
- Департамент оперативної служби;
- Департамент оперативно-технічних заходів;
- Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми;
- Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків;
- Управління боротьби з кіберзлочинністю;
- Відділ організації кінологічної діяльності [2].

На нашу думку, одним із головних завдань підрозділів кримінальної міліції МВС України, є здійснення розшукової роботи.

Своєю чергою, визначення поняття «розшукова робота» в контексті діяльності підрозділів кримінальної міліції МВС України, має важливе значення для вчених та практиків. Для вчених чітко визначення розшукової роботи надасть можливість з'ясувати його суть, призначення та правову природу. В свою чергу, для практичних працівників підрозділів кримінальної міліції, наукова розробка вченими цього питання, в подальшому надасть можливість комплексно та своєчасно використовувати арсенал прийомів та методів розшукової роботи.

Проблемам розшукової роботи приділяли увагу такі науковці: К.В. Антонов, Б.І. Бараненко, О.І. Бастрикін, Р.С. Белкін, М.С. Вертузаєв, А.І. Вінберг, В.І. Громов, О.Ф. Долженков, Г.О. Душейко, А.А. Закатов, В.П. Захаров, О.О. Кисельов, І.П. Козаченко, О.Г. Колб, О.М. Колесніченко, Д.О. Компанієць, Я.Ю. Кондратьєв, Є.Ф. Коновалов, А.М. Кравченко, В.А. Лукашов, В.Я. Мацюк та ін.

Метою даної статті є надання авторського визначення поняття «розшукова робота» в контексті діяльності підрозділів кримінальної міліції з урахуванням наукових розробок вчених, які виявили науковий інтерес та працювали над питаннями розшукової роботи.

Вбачається, що визначення та зміст поняття «розшукова робота» необхідно розкривати аналізуючи поняття «оперативно-розшукова діяльність», «пошук» та «розшук».

В статті 2 чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – ОРД) законодавець інтерпретує ОРД як систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [3]. У вказаному законі відсутні визначення гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, на чому справедливо наголошують П.Д. Біленчук та В.В. Пашковський [4, с. 192].

Російські вчені Ю. Агафонов та Ю. Кваши вказують, що термін «оперативно-розшукова діяльність» означає швидко, гласно і негласно розшукати інформацію про осіб та факти, які мають оперативний інтерес, для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності, яка характеризується пошуковою спрямованістю цієї діяльності [5, с. 39].

Наукове визначення ОРД в монографічному дослідженні О. М. Бандурки трактується таким чином: «... діяльність спеціально уповноважених державних органів законодавчої, виконавчої та судової влади та оперативних підрозділів у межах їхньої компетенції по виконанню покладених на них обов'язків та пошуку і фіксації фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп, розвідувально-підкривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацію з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, з метою отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави» [6, с. 129].

Таке визначення ОРД логічно надається автором, виходячи із завдань, що покладені на відповідні суб'єкти такої діяльності – «пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України...» [3].

Погоджуємось із думкою Т. М. Альошкіної, яка на дисертаційному рівні досліджувала питання розшукової діяльності слідчого та дійшла висновку, що поняття «пошук» значно ширше поняття «розшук», а діяльність слідчого з розшуку є складовою частиною пошукової діяльності [7, с. 16].

В свою чергу, питанню визначення та змісту розшуку в юридичній та спеціальній літературі приділено значну увагу з боку вітчизняних та зарубіжних науковців.

Так, у словнику російської мови С.І. Ожегова, розшук розглядається як передуюче суду дізнання, збирання доказів. [8, с. 594].

Енциклопедичний словник визначає розшук як діяльність компетентних правоохоронних органів із встановлення місцезнаходження або перебування: обвинуваченого, підсудного, який ухиляється від явки до суду; засудженого, який ухиляється від виконання вироку суду або втік з місць позбавлення волі [9, с. 1146].

Великий енциклопедичний юридичний словник визначає розшук – як діяльність уповноважених органів чи посадових осіб, спрямованих на встановлення місцезнаходження певних осіб, предметів чи документів [10, с. 791].

У юридичному енциклопедичному словнику під розшуком розуміється діяльність слідчого, органу дізнання, адміністрації місць позбавлення волі і інших компетентних органів з встановлення місцезнаходження обвинувачених, що переховуються від слідства і суду; засуджених, що ухиляються від виконання вироку, або що втекли з виправно-трудових установ; осіб, зниклих безвісно [11, с. 412].

В довіднику юридичної термінології, розшук – це діяльність органів слідства чи дізнання, адміністрації місць позбавлення волі, інших компетентних органів, спрямована на розшук обвинувачених, які переховуються від слідства і суду, втекли з місця позбавлення волі або з-під варті, ухиляються від відбування покарання у вигляді позбавлення волі, та встановлення осіб, які безвісно зникли [12, с. 152].

Значно розширює коло об'єктів розшуку Р.С. Белкін, який в зміст розшукової діяльності включає виявлення злочинів, що мають задум, підготовлюваних та вже вчинених злочинів, встановлення і виявлення винних, об'єктів (осіб і предметів) – носіїв доказової інформації, предметів злочинного посягання і інших об'єктів, що мають значення для встановлення істини у справі. На його думку, до об'єктів, що підлягають розшуку, можуть бути віднесені:

- 1) люди - підозрювані; обвинувачені; засуджені, що втекли з місць позбавлення волі, або з предписаного місця мешкання; потерпілі; свідки;
- 2) трупи і їх частини;
- 3) тварини (як предмет злочинного замаху або знаряддя злочину) і їх трупи;
- 4) речові докази (зокрема знаряддя злочину) ;
- 5) транспортні засоби (як предмет злочинного посягання або знаряддя злочину);
- 6) майно і інші цінності;
- 7) особисті і інші документи, що не є речовими доказами» [13, с. 10-11].

Є. Ф. Коновалов згоден з таким переліком об'єктів розшуку, але не вважає його вичерпним, оскільки, на його думку, об'єктами розшуку можуть бути і інші об'єкти, якщо вони вже встановлені і мають значення для розслідування скоєного злочину [14, с. 7].

Т. М. Альошкіна, розроблюючи питання розшукової діяльності слідчого, пов'язує її із діяльністю спеціальних органів (посадових осіб) з встановлення вже визначених об'єктів. На думку автора, тільки такі об'єкти можуть бути об'єктами розшукової діяльності Крім того, обов'язковою умовою розшуку є встановлена індивідуальна визначеність об'єкта розшуку. Саме вона служить основним критерієм розмежування розшуку від пошуку (коли індивідуальність об'єкта та поки не встановлена), так як дає можливість

чітко виділити об'єкт, звузати межі проведення розшукової діяльності [9, с. 15, 25].

Аналіз існуючих визначень розшукової роботи органів внутрішніх справ провів російських вчених С. Гордєєв. За результатами проведеного дослідження автор надає власне визначення розшукової роботи органів внутрішніх справ. Він трактує розшукову роботу як таку, що базується на нормах міжнародного та національного права комплексну систему організаційних, профілактичних, процесуальних та інших спеціальних заходів, здійснюваних у рамках стадії оперативно-розшукового процесу в тісній взаємодії уповноважених на те суб'єктів і спрямованих на виявлення місцезнаходження зниклих злочинців, безвісти зниклих осіб та інших категорій розшукуваних і прийняття щодо них передбачених законом заходів, встановлення особи невідомих трупів та громадян, які не можуть повідомити про себе належні відомості, а також ефективне здійснення профілактики в цьому напрямку (перекладено нами) [15, с. 11].

Безперечно, проведена автором робота та надане визначення, найбільш повно розкриває сутність розшукової роботи органів внутрішніх справ.

Колектив російських вчених К. К. Горяїнов, В. С. Овчинський та Г.К. Сінілов в підручнику з оперативно-розшукової діяльності конкретизують об'єкти розшуку підрозділів кримінальної міліції. Автори називають такі категорії розшукуваних осіб:

- які переховуються від дізнання, слідства і суду (підозрювані, обвинувачені, підсудні);
- втекли з-під варті або з місць позбавлення волі;
- ухилились від виправних робіт;
- пропали безвісти;
- неповнолітніх, які пішли з дому, шкіл-інтернатів, дитячих будинків, втекли з приймальників-розподільників та спеціальних освітніх установ;
- психічно хворих, які пішли з дому або медичного закладу;
- осіб, які втратили зв'язків з близькими;
- осіб, які за станом здоров'я або віком не можуть повідомити про себе відомостей;
- загиблих (померлих) громадян по невідомих трупах (перекладено нами) [16, с. 506-507].

Таких підхід, безперечно, найбільш повно розкриває об'єкти розшуку підрозділів кримінальної міліції. Проте, на нашу думку, коло об'єктів розшукової роботи ширше, ніж розшук наведених вище категорій осіб. Оперативний інтерес для підрозділів кримінальної міліції МВС України, під час здійснення розшукових заходів, можуть становити речі, транспортні засоби, майно та ін.

З урахуванням думок науковців та проведеного нами дослідження, можна дійти до висновку, що наразі в юридичній та спеціальній літературі питання розшукової роботи органів внутрішніх справ є актуальним, проте питання такої роботи не висвітлені в повному обсязі. В контексті діяльності підрозділів кримінальної міліції МВС України, питання розшукової роботи потребує подальшого дослідження з метою визначення її суті, змісту та основних напрямків. За результатами дослідження, пропонуємо власне визначення поняття розшукової роботи підрозділів кримінальної міліції МВС України – *це комплексна система організаційних, профілактичних, процесуальних та інших заходів, що здійснюються визначеним колом суб'єктів на підставі діючого законодавства та нормативних актів, які спрямовані на виявлення і встановлення місцезнаходження категорій осіб, речей, транспорту, документів, майна та інших об'єктів, які представляють оперативний інтерес для суб'єктів проведення такої роботи, а також встановлення осіб невідомих трупів з ознаками насильницької смерті, з метою розкриття та попередження правопорушень в рамках боротьби зі злочинністю.*

Можливо, така інтерпретація розшукової роботи підрозділів кримінальної міліції МВС України не є досконалою. Проте, питання розшукової роботи підрозділів кримінальної міліції МВС України, буде розглядатися і розроблюватися нами в подальшому з метою проведення більш глибокого аналізу її суті та змісту.

Список використаних джерел:

1. Нестеров Д. І. *Правова основа розшуку підозрюваних та обвинувачених підрозділами карного розшуку МВС України* / Д. І. Нестеров // *Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам : матеріали наук.-практ. семінару, (м. Дніпропетровськ, 16 травня 2014 р.).* Дніпропетровськ, 2014. – С. 89-92.
2. *Про заходи щодо реформування органів внутрішніх справ : наказ МВС України від 14 квітня 2015 року №431.*
3. *Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. – №22. – Ст. 303).*
4. Біленчук П. Д. *Проблеми правового регулювання кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності* / П. Д. Біленчук, В. В. Пашиковський // *Науковий вісник Херсонського державного університету.* – 2014. – Випуск 5. – Том 3. – С. 192-196.
5. Агафонов Ю. А. *Основы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел : [ученик]* / Ю. А. Агафонов, Ю. Ф. Кваши. – Краснодар : Краснодар. ун-т МВД России, 2007. – 305 с.
6. Бандурка О. М. *Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : [монографія]* / О. М. Бандурка. – Харків : Золота миля, 2012. – 620 с.
7. Алешкина Т. М. *Использование научно-технических средств и методов в розыскной деятельности следователя : дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09 / Алешкина Татьяна Николаевна.* – М., РГБ, 2003. – 211 с.
8. Ожегов С.И. *Словарь русского языка / под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой.* – [18-е изд., старейтип.]. – М. : Рус. яз., 1987. – 797 с.

9. Советский энциклопедический словарь / ред.-сост. А. Прохорова. – [2-е изд.] – М. : Сов. энциклопедия, 1982. – 1599 с.
10. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред.-упоряд. акад. НАН України Ю. Шемиученко. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2007. – 992 с.
11. Юридический энциклопедический словарь / ред.-сост. А. Сухарев и др. – [2-е изд., доп.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1987. – 528 с.
12. Головченко В. В. Юридична термінологія: [довідник] / В. В. Головченко, В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.
13. Лукашов В.А. Организация и тактика розыскной работы органов внутренних дел / В.А. Лукашов // Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. – М. : Академия МВД СССР, 1980. – 315 с.
14. Коновалов Е.Ф. Розыскная деятельность следователя / Е.Ф. Коновалов. – М. : Юридическая литература, 1973. – 78 с.
15. Гордеев С. Н. О понятии розыскной работы органов внутренних дел / С. Н. Гордеев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.akadmvd.uz/bibl/publication/2014-SNGordeyev-o_ponyatii_roz_rab_ovd.pdf.
16. Теория оперативно-розыскной деятельности : [ученик] / Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г.К. Сенилова. – М. : ИНФРА-М, 2006. – X, 832 с.

УДК 343.14

Старенький Александр Сергійович,

стажист управління процесуального контролю Головного слідчого управління МВС України

ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

На підставі проведеного аналізу наукових джерел та положень чинного Кримінального процесуального кодексу України, автором статті запропоновано авторське розуміння поняття доказування в кримінальному провадженні. Визначено сутнісні ознаки доказування в кримінальному провадженні.

Ключові слова: доказування; докази; кримінальне провадження; ознаки; етапи.

На основании проведенного анализа научных источников и положений действующего Уголовно-процессуального кодекса Украины, автором статьи предложено авторское понимание понятия доказывания в уголовном производстве. Определены существенные признаки доказывания в уголовном производстве.

Ключевые слова: доказывания; доказательства; уголовное производство; признаки; этапы.

Based on the analysis of scientific sources and the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the author of the article the author's understanding of the concept of proof in criminal proceedings. Defined essential features of proof in criminal proceedings.

Keywords: proof; evidence; criminal proceedings; signs; stages.

Правильне визначення поняття доказування в кримінальному провадженні має не тільки теоретичне, а й практичне значення. Це дає можливість, з одного боку, належним чином розкрити значення таких фундаментальних категорій теорії доказування, як мета, суб'єкти, предмет, межі, засоби кримінального процесуального доказування тощо, а з ін-